

Antti Helin
JulkICT

Yhteenveto asiantuntijatyöryhmän työpajasta

1 Tiedon avaamisen ja uudelleenkäytön nykytilanne

Tiedon uudelleenkäytön asettamisen suhteen eri toimi- ja hallinnonaloilla ollaan erilaisissa tilanteissa. Joillakin toimialoilla aiempi EU-sääntely on voinut jo johtaa mittavaan avaamiseen, kun taas toisilla se ei ole kovin relevanttia, koska toimialan tietovarannot voivat koostua nimenomaan salassa pidettävistä tiedoista tai ne voivat muodostua henkilötiedoista. Jos vain osa hallinnonalan tiedoista on ylipäättään julkista, sen avaaminen ei ole kovin korkea prioriteetti.

Uudelleenkäytön näkökulmasta haasteita ovat

- vaihtelevat ja sekavat käytännöt
- tietojen yhteensopivuuteen ja yhdisteltävyyteen liittyvät ongelmat (eri avoimista lähteistä saatua tietoa ei ole riittävän helppoa yhdistää keskenään uuden luomiseksi)
- epäselvyydet ja –tietoisuus eri lakien kuten tekijänoikeuslain tai julkisuuslain tulkinnassa ja soveltamisessa
- muutosvastarinta
- anonymisoinnissa resurssien ja sopivien työkalujen puute
- viranomaiset, jotka eivät itse voi avata tietojaan, mutta hyötyvät muiden tietojen avaamisesta, voivat jäädä pois keskusteluista.

Avattu tieto voi luoda myös uudenlaisia riskejä, esimerkiksi anonymisoinnin epäonnistumisissa tai tietojen yhdistelyssä niin, että yhdistetty tieto paljastaa salassa pidettäviä seikkoja. Lisäksi uudet liiketoimintamallit voivat tuoda tiedon avaamisen tapoihin ja keinoihin liikesalaisuusmaisia piirteitä, jolloin tiedon avaaminen ei enää olekaan kaikkien intressinä.

2 Tiedon uudelleenkäytön edistäminen kansallisessa sääntelyssä

Uudelleenkäytön ongelmat eivät vaadi korjaamiseen nimenomaan uutta sääntelyä, vaan ennemminkin viranomaisten ohjausta, yhteisten toimintamallien ja linjausten muodostamista, sekä tietoisuuden lisäämistä. Myös uudelleenkäytön sisältyminen julkisuusperiaatteeseen on jotain, missä nimenomaan tietoisuuden lisääminen voisi olla tarpeen.

Lisäksi direktiivin kaltaisen sääntelyn tai muun sääntelyn luominen näin tiukalla aikataululla olisi liian suuri riski, koska tällaisen sääntelyn sisältöä ja vaikutuksia ei ole aikaa arvioida riittävän yksityiskohtaisesti direktiivin pakkotamassa aikataulussa. Pelkästään arvokkaista tietoaineistoista vallitseva epätietoisuus tuo jo riskejä.

Sen sijaan olisi tärkeää luoda syötteitä jatkovalmistelua varten, niin että mahdollisesti tarvittavia lainsäädäntömuutoksia voidaan tehdä paremmin valmisteltuna.

Jatkossa eri toimenpiteitä suunnitellessa voitaisiin huomioida myös se, että kevyempi keino kuin avata kaikki tieto sellaisenaan olisi tuoda tiedon kuvailutietoja (metatietoja) laajemmin saataville, jolloin tiedon pyytämisen kynnyks on matalampi.

2.1 Dynaaminen data

Työryhmä keskusteli työpajassa myös dynaamisesta datasta. Pidettiin todennäköisenä, että viranomaisten hallussa on dynaamista dataa, joka ei kuitenkaan täytä julkisuuslain viranomaisen asiakirjan määritelmää. Sitä, kuinka suuri osuus tämä on kaikesta dynaamisesta datasta, ei voi sanoa.

Vaikka direktiivin täytäntöönpanon jälkeenkään viranomaisilla ei olisi laista syntyvää tehtävää panna kaikkea dynaamista dataa saataville, koska osa siitä jäisi julkisuuslain tai muun lain soveltamisalan ulkopuolelle, ei tämän tulisi estää viranomaisia asettamasta ei-asiakirjamaista dynaamista dataa saataville, jos se ei kuitenkaan sisällä salassa pidettävää tai muuten rajoitettua tietoa.

Voisi myös olla mahdollista rakentaa jonkinlaista julkisuuslaista erillistä, nimenomaan dynaamista dataa kattavaa sääntelyä, siltä osin kun se ei tule julkisuuslain piiriin. Esimerkiksi paikkatieto on luonteeltaan usein dynaamista, eikä laissa paikkatietoinfrastruktuurissa käytetä julkisuuslain asiakirjan määritelmää, vaan muita käsitteitä.

Dynaamisen datan kohdalla olisi myös yritettävä tehdä sääntelystä mahdollisimman selkeää, jotta kynnyks käyttä uudelleen dynaamista dataa olisi mahdollisimman matalalla. Uudelleenkäytössä on kyse myös taloudellisesta ja kaupallisesta toiminnasta, jolloin ei ole suotavaa, että on käytettävä aikaa ja energiaa laintulkintakysymyksiin ja tapauskohtaiseen harkintaan. Tämä koskee sekä tietoa hallussaan pitävää viranomaista, että tiedon uudelleenkäyttäjää.

Julkisuuden ja läpinäkyvyyden toteutuminen ei siis välttämättä aina automaattisesti tarkoita myös uudelleenkäytön tehokasta tai tosiasiallista toteutumista, koska tiedon käyttötarkoitus on toisenlainen.

2.2 EU-sääntelyn kokonaisuus

Lopuksi keskusteltiin myös julkisen sektorin tietoa koskevasta muusta EU-sääntelystä. Todettiin, että sen sijaan, että yhdellä kerralla yritetään ratkaista kaikki ongelmat, olisi parempi edetä asteittain. Lisäksi ongelmaksi on alkanut muodostua osin keskenään päällekkäinen EU-sääntely ja se, että sekä direktiivit että kansalliset säädökset on laadittu eri tavoin ja epäyhtenäisesti.

3 Yhteenveto ja jatkotoimenpiteet

Asiantuntijatyöryhmä ei tällä hetkellä näe, että on syytä tai mahdollisuuksiaakaan tehdä direktiivin vähimmäisvaatimukset ylittävää sääntelyä siltä osin, kuin vähimmäisvaatimuksia ei jo kansallisessa sääntelyssä ylitetä. Edellä mainitut seikat olisi silti hyvä ottaa mahdollisuuksien mukaan huomioon.

Asiantuntijatyöryhmä laatii vielä varsinaisen väliraportin, joka sisältää koottuna sen kannanotot kansallisen liikkumavaran käytöstä. Tämä on tarkoitus käsitellä 11.6. kokouksessa.